

PAPER DETAILS

TITLE: Futbolcularin Basari Hedefleri ve Spor Karakterleri Arasindaki Iliskinin Incelenmesi

AUTHORS: Esin KAPLAN,Onur AKYÜZ

PAGES: 82-90

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1404628>

Futbolcuların Başarı Hedefleri ve Spor Karakterleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Investigation of the Relationship Between Football Players' Achievement Goals and Sports Characters

Esin KAPLAN¹ , Onur AKYÜZ²

¹Yozgat Bozok Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Yozgat, Türkiye.

²Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.

• Geliş Tarihi: 20.11.2020

• Kabul Tarihi: 20.12.2020

• Yayın Tarihi: 30.12.2020

ÖZ: Bu çalışmanın amacı, futbolcuların başarı hedefleri ve karakterlerini bazı değişkenlere göre incelemektir. Çalışmanın ikinci amacı, futbolcuların başarı hedefleri ve karakterleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmaya, Türkiye Futbol Federasyonu 3. Ligi'nde 2019-2020 sezonunda oynayan 143 erkek futbolcu gönüllü olarak katılmıştır. Gönüllü olarak katılan sporculara, kişisel bilgi formu, sporda 2x2 başarı hedefleri envanteri ve spor karakter ölçeği uygulanmıştır. Normallik testi çarpıklık basıklık analizi kullanılarak yapılmış ve verilerin normal dağıldığı tespit edilmiştir. Katılımcıların yaş grupları, spor yaşı, yıllık gelir düzeyi değişkenlerine göre spor karakter ölçeği ve başarı hedeflerine ilişkin farklılığı belirlemek için ANOVA testi yapılmıştır. Farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığı Tukey testi ile tespit edilmiştir. Sporcuların yaş gruplarına göre hedef yönelimlerinde ustalık-kaçınma, performans yaklaşma, performans kaçınma alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Ancak, gelir düzeyine göre spor karakteri arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Korelasyon analizi sonucunda ise başarı hedefleri ve spor karakteri arasında negatif yönde anlamlı ilişki görülmüştür ($p<0,05$). Sonuç olarak, sporcuların yaşları ve spor yaşları arttıkça karakter özellikleri olumlu olarak artmaktadır. Yaşı daha genç ve az deneyime sahip olan sporcular için başarmak diğerlerinden daha iyi yapmaktır ve hata yaparak başarısızlığa uğramaktan kaçınma davranışı göstermektedirler.

Anahtar Kelimeler: başarı hedefleri, karakter, futbol.

ABSTRACT: The aim of this study is to examine the achievement goals and characters of football players according to some variables. The second aim of the study is to examine the relationship between football players' achievement goals and characters. 143 male players who play in the 2019-2020 season of Turkey Football Federation Third League voluntarily participated in the study. Personal information form, 2x2 success targets inventory and sports character scale were applied to the athletes who participated voluntarily. Normal distribution of the data was determined by using the normality test skewness kurtosis analysis. ANOVA test was conducted to determine the difference regarding the sports character scale and achievement goals according to the variables of age groups, sports age, annual income level of the participants. The groups originating from the differences were determined by Tukey test. A statistically significant difference was found in goal orientation of the athletes according to age groups, in mastery-avoidance, performance approach, performance avoidance sub-dimensions and the 2x2 success targets inventory scale in total ($p < 0.05$). However, no significant relationship was observed between sports characters according to income level. As a result of the correlation analysis, a negative correlation was found between achievement goals and sports character ($p < 0.05$). As a result; As the ages and athletic ages of the athletes increase, the character characteristics increase positively. For younger and less experienced athletes, to succeed is to be better than others, and they show the behavior of avoiding failure by making mistakes.

Keywords: achievement goals, character, football.

1. GİRİŞ

Günümüzde spor, bireyi yaşamı boyunca etkileyen fizyolojik ve psikolojik etkilere sebep olmaktadır. Sporun, karakter geliştirmeye, eleştirel düşünme tekniklerini tanımlamaya ve sporcu olmayanların deneyimlemediği bilişsel ilerleme sağlamaya yardımcı olduğu söylenir (Vogt & Miller, 2019).

Karakterin tanımı konusunda fikir birliği yoktur. Aslında, araştırmaları ve yazıları karaktere odaklanan akademisyenler kadar çok tanım var gibi görünmektedir (Crossan vd., 2013). Karakter, Türk Dil Kurumu (2020)'na göre, bireyi başkalarından ayıran, bireyin kendine özgü yapısını ortaya koyan temel özelliktir. Karakter tartışmasında, kişilik özelliklerine, değerlere ve erdemlere odaklanıldığını söyleyebiliriz. Karakterin bazı boyutları, özellikle bazı özellikler miras alınır. Erdemler, değerler ve diğer birçok özellik erken çocukluk döneminde gelişir ve eğitim, aile etkileri, erken rol modelleri, iş ve sosyal deneyimler ve diğer yaşam olayları sonucunda değiştirilir. Böylece bireyler kendi karakter

güçlerini geliştirebilirler (Crossan vd., 2013). Karakter gelişiminin önemi, kişinin kişisel özelliklerinin uyumlaştırılması, iyi muhakeme uygulanması ve kişinin en iyisini yapmaktan gurur duymasındır (Madigan, 2016).

Sporun oluşturduğu özel erdemleri belirlemesi istendiğinde, çoğunluk sıkı çalışma ve azim gibi başarılarla ilgili erdemleri belirler. Bazıları ekip çalışması ve zayıflık gibi sosyal erdemlerden bahseder. Aslında, spora katılımın onlara adalet ve dürüstlük gibi diğer ahlaki erdemleri öğretip öğretmediği sorulduğunda, çoğu sporcu ve antrenörün düşündüğünü görürüz. Amerikalı eski yol bisikleti yarışçısı olan Lance Armstrong'un karakterini tanımlamak için üç özellik listelediğini belirtmek gerekir: "güçlü, yararlı ve iyimser". Bu tanımlamada adalet ve dürüstlükten bahsedilmemiştir (Power & Sheehan, 2014).

Karakter alışkanlığı hem bizi mümkün kılan hem de kısıtlayan hem de üretken olabileceğimiz başka alışkanlıklarla birlikte oluşur. Alışkanlıklarla ilgili ilginç olan şey, çoğu zaman onlardan habersiz olduğumuzdur. Bu noktayı oldukça iyi gösteren ünlü bir söz vardır;

- "Düşüncelerinizi izleyin, çünkü kelimeler olurlar. Sözlerinize dikkat edin, çünkü onlar eyleme dönüşür. Hareketlerinizi izleyin, çünkü alışkanlık haline gelirler. Alışkanlıklarınızı izleyin, karakteriniz olur, karakterinizi izleyin, çünkü sizin kaderiniz olur" (yazar bilinmiyor). (Crossan vd., 2013).

Başarı hedefleri, bireyin başarı ve başarısızlık tanımlarını, motivasyon süreçlerini, duygusal tepkilerini ve motive edici davranışlarını (ör. Görev seçimi; çaba; sebat) düzenleyen bilişsel bir yapı sağlayarak, bireylerin başarı durumlarına atadığı anlamı temsil eder (Harwood vd., 2006). Başarı hedefi yaklaşımlarıyla ilgilenen araştırmacılar için temel hedefler, hangi başarı hedeflerinin var olduğunu, geliştirildikleri ve / veya kabul edildikleri mekanizmalar, katılım-performans-genel psikolojik iyi olma ile ilişkili psikolojik parametreler üzerindeki etkilerini anlamak olmuştur (Harwood vd., 2006). Sporda Başarı Hedefleri Kuramı önceleri "performans (ego)" ve "ustalık (görev)" olmak üzere iki hedef yönelimi şeklinde ele alınmıştır (Nicholls, 1984; Duda, 1992; Duda & Nicholls, 1992). Bu iki yönelim şekli daha sonra yaklaşma-kaçınma olarak ele alınmıştır. Bu 2x2 Başarı Hedefleri Modeli bireylerin hedef yönelimlerini "ustalık yaklaşma"- "ustalık kaçınma" ve "performans yaklaşma" - "performans kaçınma" olmak üzere dört boyutta açıklamaktadır (Elliot, 2006).

Ustalık yaklaşma hedefleri, mutlak veya kişiler arası yeterliliğe yaklaşmayı (örneğin bir göreve hâkim olma çabasını) gösterir. Ustalık kaçınma hedefleri, mutlak ya da kişilerarası yetersizlikten kaçınmaya çalışmayı (örneğin, daha önce yaptığından daha kötü bir şey yapmamaya çalışmayı) temsil eder. Performans yaklaşma hedefleri, normatif yeterliliğe yaklaşmayı (örneğin diğerlerinden daha iyisini yapmaya çalışmayı) temsil eder. Performans kaçınma hedefleri ise, normatif yetersizlikten kaçınmayı (örneğin diğerlerinden daha kötü yapmaktan kaçınmayı) gösterir (Conroy vd., 2003).

Literatür incelendiğinde sporcuların başarı hedeflerinin (Elmas & Aşçı, 2017; Çepikkurt & Yazgan, 2012; Ersöz, Çetinkalp & Eklund, 2015; Van Yperen, Blaga & Postmes, 2014) ve spor karakterlerinin (Öztürk & Türkmen, 2018; Siyhtaş vd., 2018; İmamli & Ünver 2018; Yıldız & Özmaden, 2019) incelendiği birçok çalışmaya rastlamak mümkündür. Başarı hedefleri ve karakter tartışmasından yola çıkarak, bu çalışma futbolcuların başarı hedefleri ve karakterlerini bazı değişkenlere göre incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın ikinci amacı ise, futbolcuların başarı hedefleri ve karakterleri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

2. YÖNTEM

Bu çalışma, Yozgat Bozok Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı 2017-KAEK-189_2020.06.23_07 sayılı etik kurul raporu alınarak yapılmıştır.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye Futbol Federasyonu 3. Ligi'nde 2019-2020 sezonunda oynayan erkek futbolcular oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, Türkiye Futbol Federasyonu 3. Ligi'nde 2019-2020 sezonunda oynayan araştırmaya gönüllü olarak katılan 143 erkek futbolcu oluşturmaktadır.

2.2. Veri Toplama araçları

Kişisel bilgi formu: Katılımcıların doğum tarihi, spor yaşı ve gelir düzeylerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Sporda 2x2 başarı hedefleri envanteri: Conroy, vd. (2003) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe'ye uyarlaması Cetinkalp (2009) tarafından yapılmıştır. "Sporda 2x2 Başarı Hedefleri Envanteri" ustalık-yaklaşma, ustalık-kaçınma, performans-yaklaşma ve performans-kaçınma olarak dört alt ölçekten ve toplam 12 maddeden oluşmaktadır. Envanter, "Kesinlikle katılıyorum (1)" dan "Kesinlikle katılmıyorum (7)" a doğru değişen 7'li likert tipindedir.

Spor karakter ölçeği: Jang (2013) tarafından geliştirilmiş, Türkçe'ye uyarlaması Görgüt & Tuncel (2017) tarafından yapılmıştır. "Spor Karakter Ölçeği" dürüstlük, anti-sosyal, merhamet, sportmenlik, adalet olmak üzere beş alt boyut ve toplam 27 maddeden oluşmaktadır. Ölçek "Tamamen Katılıyorum (5)"dan "Hiç Katılmıyorum (1)"a doğru değişen beşli likert tipindedir.

Futbolculara, veri toplama araçları araştırmacılar tarafından uygulanmıştır. Ölçeklerin kullanım izinleri alınmıştır.

2.3.Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 15.0 istatistik programından yararlanılmıştır. Normallik testi çarpıklık basıklık analizi kullanılarak yapılmış ve verilerin normal dağıldığı tespit edilmiştir. Katılımcıların yaş grupları, spor yaşı, yıllık gelir düzeyi değişkenlerine göre spor karakter ölçeği ve başarı hedeflerine ilişkin farklılığı belirlemek için ANOVA testi yapılmıştır. Farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığı Tukey testi ile tespit edilmiştir. İstatistiksel anlamlılık sınırı olarak $p < 0.05$ değeri kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Sporda karakter ölçeği ve sporda 2x2 başarı hedefleri envanteri puan dağılımı Tablo 1 göstermektedir.

Tablo 1. Spor karakter ölçeği ve sporda 2x2 başarı hedefleri envanteri puan dağılımı

Ölçekler	n	Min.	Max.	Ort.	ss.	Çarpıklık	Basıklık
Spor Karakter Ölçeği (SKÖ) Toplam	143	97,00	132,00	113,090	9,522	,014	-1,079
Başarı Hedefleri Envanteri Toplam	143	48,00	73,00	59,622	7,055	,267	-1,088

Mevcut çalışma kapsamında toplanan veriler incelendiğinde, Sporda Karakter Ölçeği ve Sporda 2x2 Başarı Hedefleri Envanterinden elde edilen verilerin normal bir dağılıma sahip olduğu görülmektedir (çarpıklık-basıklık). Ayrıca, ölçeklerin ortalama puanları sporcuların Spor Karakter Ölçeği değerlerinin yüksek olduğunu, Sporda 2x2 Başarı Hedefleri Envanteri değerlerinin ise orta seviyede olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Sporcuların yaş gruplarına göre spor karakter özellikleri puanlarında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova Testi sonuçları

Spor Karakter Ölçeği (SKÖ)	Yaş grupları	n	Ort.	ss.	F	p	Tukey
Dürüstlük	18-23 yaş (1)	43	41,279	3,361	6,987	,001	1-2 2-3
	24-29 yaş (2)	57	44,175	4,598			
	30+ yaş (3)	43	42,116	3,780			
	Toplam	143	42,685	4,183			
Anti Sosyal	18-23 yaş	43	19,720	4,142	1,734	,180	
	24-29 yaş	57	20,807	3,130			
	30+ yaş	43	19,441	4,568			
	Toplam	143	20,069	3,935			
Merhamet	18-23 yaş (1)	43	23,744	1,928	6,981	,001	1-2
	24-29 yaş (2)	57	25,333	2,206			
	30+ yaş (3)	43	24,651	2,136			
	Toplam	143	24,650	2,192			
Sportmenlik	18-23 yaş	43	13,069	1,334	,451	,638	
	24-29 yaş	57	13,280	,921			
	30+ yaş	43	13,116	1,313			
	Toplam	143	13,167	1,174			
Adalet	18-23 yaş (1)	43	11,976	2,017	5,449	,005	1-2
	24-29 yaş (2)	57	12,964	1,133			
	30+ yaş (3)	43	12,465	1,260			
	Toplam	143	12,517	1,532			
SKÖ Toplam	18-23 yaş (1)	43	109,790	7,992			1-2

24-29 yaş (2)	57	116,561	8,843	7,377	,001	2-3
30+ yaş (3)	43	111,790	10,448			
Toplam	143	113,090	9,522			

*p<0.05

Tablo 2’de spor karakter ölçeği ve alt boyutlarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılaşım farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Anova testi sonuçları yer almaktadır. Tablo incelendiğinde; Sporcuların yaş gruplarına göre spor karakter özelliklerinde dürüstlük, merhamet, adalet alt boyutları ve SKÖ toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0,05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonucuna göre ise dürüstlük alt boyutunda ve ölçek toplam puanında 1. grup ile 2. grup arasında ve 2. grup ile 3. grup arasında farklılık olduğu tespit edilmiştir. Merhamet ve adalet alt boyutlarında ise 1. ve 2. grup arasında farklılık vardır. Dürüstlük, merhamet ve adalet alt boyutlarındaki bu farklılık 2. grup (24-29 yaş) lehinedir.

Tablo 3. Sporcuların yaş gruplarına göre başarı hedefleri puanlarında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova Testi sonuçları

Sporda 2x2 Başarı Hedefleri	Yaş grupları	n	Ort.	ss.	F	p	Tukey
Ustalık Yaklaşma	18-23 yaş	43	19,953	1,174	1,311	,273	
	24-29 yaş	57	19,771	1,165			
	30+ yaş	43	19,534	1,278			
	Toplam	143	19,755	1,205			
Ustalık Kaçınma	18-23 yaş (1)	43	12,069	3,065	9,997	,000	1-2 1-3
	24-29 yaş (2)	57	8,7895	3,442			
	30+ yaş (3)	43	10,139	4,334			
	Toplam	143	10,181	3,855			
Performans Yaklaşma	18-23 yaş (1)	43	18,511	1,517	7,113	,001	1-3 2-3
	24-29 yaş (2)	57	18,649	1,695			
	30+ yaş (3)	43	16,976	3,508			
	Toplam	143	18,104	2,451			
Performans Kaçınma	18-23 yaş (1)	43	12,441	3,282	3,564	,031	1-2
	24-29 yaş (2)	57	10,649	3,090			
	30+ yaş (3)	43	11,953	4,163			
	Toplam	143	11,580	3,563			

*p<0.05

Tablo 3’de sporda 2x2 başarı hedefleri envanteri alt boyutlarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılaşım farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Anova testi sonuçları yer almaktadır. Tablo incelendiğinde; Sporcuların yaş gruplarına göre hedef yönelimlerinde ustalık-kaçınma, performans yaklaşma, performans kaçınma alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0,05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonucuna göre ise ustalık kaçınma alt boyutunda 1. grup ile 2. grup arasında ve 1. grup ile 3. grup arasında farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılığa göre 1.gruptaki katılımcılar (18-23 yaş) daha çok ustalıktan kaçınma eğilimi göstermektedir. Performans yaklaşma alt boyutunda 1. grup ile 3. grup arasında ve 2. grup ile 3. grup arasında farklılık bulunmuştur. Bu farklılığa göre 2.gruptaki katılımcılar (24-29 yaş) daha çok performans yaklaşma eğilimi göstermektedir. Performans kaçınmada ise 1. ve 2. grup arasında farklılık vardır. Bu farklılığa göre 1.gruptaki katılımcılar (18-23 yaş) daha çok performanstan kaçınma eğilimi göstermektedir.

Tablo 4. Sporcuların spor yaşına göre spor karakter özellikleri puanlarında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova Testi sonuçları

Spor Karakter Ölçeği (SKÖ)	Spor Yaş Grupları	n	Ort.	ss.	F	p	Tukey
Dürüstlük	9-14 yıl	49	41,795	3,963	2,051	,132	
	15-20 yıl	68	43,367	4,370			
	21+ yıl	26	42,576	3,900			
	Toplam	143	42,685	4,183			
Anti Sosyal	9-14 yıl	49	19,510	4,005	,756	,472	
	15-20 yıl	68	20,338	3,712			
	21+ yıl	26	20,423	4,392			
	Toplam	143	20,069	3,935			
Merhamet	9-14 yıl (1)	49	23,918	2,039	5,222	,006	1-2
	15-20 yıl (2)	68	25,205	2,236			
	21+ yıl (3)	26	24,576	2,003			
	Toplam	143	24,650	2,192			

Sportmenlik	9-14 yıl	49	13,102	1,357	,750	,474	
	15-20 yıl	68	13,117	1,044			
	21+ yıl	26	13,423	1,137			
	Toplam	143	13,167	1,174			
Adalet	9-14 yıl	49	12,285	2,041	1,092	,338	
	15-20 yıl	68	12,705	1,107			
	21+ yıl	26	12,461	1,363			
	Toplam	143	12,517	1,532			
SKÖ Toplam	9-14 yıl (1)	49	110,612	8,878	2,760	,067	1-2
	15-20 yıl (2)	68	114,735	9,229			
	21+ yıl (3)	26	113,461	10,763			
	Toplam	143	113,090	9,522			

*p<0.05

Tablo 4’de spor karakter ölçeği ve alt boyutlarının spor yaşına göre anlamlı farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Anova testi sonuçları yer almaktadır. Tablo incelendiğinde; Sporcuların spor yaşına göre spor karakter özelliklerinde merhamet alt boyutu ve SKÖ ölçek toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0,05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonucuna göre ise merhamet alt boyutunda ve ölçek toplam puanında 1. ve 2. grup arasında farklılık vardır. Bu farklılık spor yaşı 15-20 yıl olan katılımcılar lehinedir.

Tablo 5. Sporcuların spor yaşına göre başarı hedefleri puanlarında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova Testi sonuçları

Sporda 2x2 Başarı Hedefleri	Spor Yaş Grupları	n	Ort.	ss.	F	p	Tukey
Uсталık Yaklaşma	9-14 yıl	49	20,000	1,154	1,649	,196	
	15-20 yıl	68	19,661	1,204			
	21+ yıl	26	19,538	1,272			
	Toplam	143	19,755	1,205			
Uсталık Kaçınma	9-14 yıl (1)	49	11,898	3,361	8,138	,000*	1-2
	15-20 yıl (2)	68	9,250	3,609			
	21+ yıl (3)	26	9,384	4,364			1-3
	Toplam	143	10,181	3,855			
Performans Yaklaşma	9-14 yıl (1)	49	18,510	1,487	5,374	,006*	1-3
	15-20 yıl (2)	68	18,338	1,767			
	21+ yıl (3)	26	16,730	4,368			2-3
	Toplam	143	18,104	2,451			
Performans Kaçınma	9-14 yıl (1)	49	12,530	3,542	5,191	,007*	1-2
	15-20 yıl (2)	68	10,602	3,421			
	21+ yıl (3)	26	12,346	3,416			
	Toplam	143	11,580	3,563			

*p<0.05

Tablo 5’de sporda 2x2 başarı hedefleri envanterinin spor yaşına göre anlamlı farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Anova testi sonuçları yer almaktadır. Tablo incelendiğinde; Sporcuların yaş gruplarına göre hedef yönelimlerinde uсталık-kaçınma, performans yaklaşma, performans kaçınma alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0,05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonucuna göre ise uсталık kaçınma alt boyutunda 1. grup ile 2. grup arasında ve 2. grup ile 3. grup arasında arasında farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılığa göre spor yaşı 9-14 yıl olan katılımcılar daha çok uсталık kaçınma eğilimi göstermektedir. Performans yaklaşma alt boyutunda 1. grup ile 3. grup arasında ve 2. grup ile 3. grup arasında farklılık bulunmuştur. Bu farklılığa göre spor yaşı 9-14 yıl ve 15-20 yıl olan katılımcılar daha çok performans yaklaşma eğilimi göstermektedir. Performans kaçınmada ise 1. ve 2. grup arasında farklılık vardır. Bu farklılığa göre spor yaşı 9-14 yıl olan katılımcılar daha çok performans kaçınma eğilimi göstermektedir.

Tablo 6. Sporcuların yıllık gelir düzeylerine göre spor karakter özellikleri puanlarında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova Testi sonuçları

Spor Karakter Ölçeği (SKÖ)	Yıllık Gelir	n	Ort.	ss.	F	p
Dürüstlük	40bin-99bin TL	56	42,2679	4,096	1,000	,370
	100bin-159binTL	71	42,7324	3,960		
	160bin + TL	16	43,9375	5,347		
	Toplam	143	42,6853	4,183		

Anti Sosyal	40bin-99bin TL	56	19,7679	3,643	,303	,739
	100bin-159binTL	71	20,2113	4,126		
	160bin + TL	16	20,5000	4,226		
	Toplam	143	20,0699	3,935		
Merhamet	40bin-99bin TL	56	24,1964	2,243	2,293	,105
	100bin-159binTL	71	24,8592	2,160		
	160bin + TL	16	25,3125	1,956		
	Toplam	143	24,6503	2,192		
Sportmenlik	40bin-99bin TL	56	13,0714	1,218	,320	,727
	100bin-159binTL	71	13,2394	1,212		
	160bin + TL	16	13,1875	,834		
	Toplam	143	13,1678	1,174		
Adalet	40bin-99bin TL	56	12,2143	1,960	1,864	,159
	100bin-159binTL	71	12,6901	1,116		
	160bin + TL	16	12,8125	1,327		
	Toplam	143	12,5175	1,532		
SKÖ Toplam	40bin-99bin TL	56	111,5179	9,336	1,561	,213
	100bin-159binTL	71	113,7324	9,325		
	160bin + TL	16	115,7500	10,686		
	Toplam	143	113,0909	9,522		

*p<0.05

Tablo 6’de spor karakter ölçeği ve alt boyutlarının sporcuların yıllık gelir düzeyine göre anlamlı farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Anova testi sonuçları yer almaktadır. Tablo incelendiğinde; Sporcuların yıllık gelir düzeyine göre spor karakter özelliklerinde alt boyutlar ve SKÖ ölçek toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir (p>0,05).

Tablo 7. Sporcuların yıllık gelir düzeyine göre başarı hedefleri puanlarında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova Testi sonuçları

Sporda 2x2 Başarı Hedefleri	Yıllık Gelir	n	Ort.	ss.	F	p	Tukey
Ustalık Yaklaşma	40bin-99bin TL	56	19,982	1,052	1,687	,189	
	100bin-159binTL	71	19,591	1,213			
	160bin + TL	16	19,687	1,579			
	Toplam	143	19,755	1,205			
Ustalık Kaçınma	40bin-99bin TL (1)	56	10,928	3,546	3,086	,049	1-3
	100bin-159binTL (2)	71	10,014	3,929			
	160bin + TL (3)	16	8,312	4,077			
	Toplam	143	10,181	3,855			
Performans Yaklaşma	40bin-99bin TL	56	18,410	1,856	,715	,491	
	100bin-159binTL	71	17,915	2,979			
	160bin + TL	16	17,875	1,500			
	Toplam	143	18,104	2,451			
Performans Kaçınma	40bin-99bin TL	56	11,750	3,337	1,384	,254	
	100bin-159binTL	71	11,760	3,611			
	160bin + TL	16	10,187	4,020			
	Toplam	143	11,580	3,563			

*p<0.05

Tablo 7’de sporda 2x2 başarı hedefleri envanteri alt boyutlarının spor yaşına göre anlamlı farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Anova testi sonuçları yer almaktadır. Tablo incelendiğinde; Sporcuların yaş gruplarına göre hedef yönelimlerinde ustalık-kaçınma alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0,05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonucuna göre ise ustalık kaçınma alt boyutunda 1. grup ile 3. grup arasında farklılık olduğu tespit edilmiştir. Tablo incelendiğinde, sporcuların yıllık 40bin-99bin TL kazanan sporcuların ustalıktan kaçınma hedef yönelimleri 160bin TL ve üzeri kazanan sporculara göre daha yüksektir.

Tablo 8. Spor karakter ölçeği ve sporda 2x2 başarı hedefleri envanteri arasındaki ilişki testi

		SKÖ Toplam	BHE Toplam
SKÖ Toplam	r	1	-,435**
	p		,000
	n	143	143
BHE Toplam	r	-,435**	1
	p	,000	
	n	143	143

Tablo 8. Spor Karakter Ölçeği ve Sporda 2x2 Başarı Hedefleri Envanteri arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Mevcut bulgu hem spor karakter hem de başarı hedefleri arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkinin olduğunu göstermektedir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma kapsamında toplanan verilerin analizi Spor Karakter Ölçeği ortalama puanının yüksek, Sporda 2x2 Başarı Hedefleri Envanteri ortalama puanının ise düşük olduğunu göstermektedir. Spor Karakter ortalama puanının yüksek olması karakter düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Başarı Hedefleri ortalama puanının düşük olması, sporcuların Başarı Hedeflerinin orta düzeyde olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca, verilerin normal bir dağılıma sahip olduğu da tespit edilmiştir.

Mevcut çalışma bulguları, yaşları 24-29 yıl olan futbolcuların spor karakter özelliklerinde dürüstlük ve spor karakter ölçeği (SKÖ) ölçek toplam puanında diğer yaş gruplarına göre daha baskın olduğu tespit edilmiştir. Bulgularda, yaşları 24-29 yıl olan sporcuların merhamet ve adalet özelliklerinin yaşları 18-23 yıl olan sporculardan daha fazla olduğunu söyleyebiliriz. Bu çalışmada, sporcuların yaşları ilerledikçe daha adaletli ve merhametli bir karakter özelliği sergiledikleri görülmektedir. Ayrıca spor yaşı 15-20 yıl olan futbolcuların spor yaşı 9-14 yıl olan sporculara göre merhamet ve ölçek toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre, sporcuların yaşlarının ve spor yaşlarının artmasıyla spor karakter düzeylerinin arttığı söylenebilir. Spor ortamında deneyim kazanmak, dürüst, adaletli ve merhametli bir karakterin oluşmasına katkıda bulunabilir. Doty (2006)'ye göre karakter bir spor ortamında öğretilir ve öğrenilebilir. Bir spor deneyimi ancak; hedef karakter geliştirmekse, çevre bu hedefe göre yapılandırılmışsa karakter oluşturabilir.

Literatür incelendiğinde sporcuların yaşlarının ve spor yaşlarının, karakter özellikleri ile ilişkilendirildiği çalışmalara rastlamak mümkündür. Öztürk & Türkmen (2018) sporcuların karakterlerini incelendiği çalışmada sporcuların yaşları ilerledikçe dürüstlük karakter puanlarının arttığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca, sporcuların deneyim kazandıklarında olumlu anlamda karakter açısından kendilerini geliştirdikleri tespit edilmiştir. İmamli & Ünver (2018) tarafından yapılan çalışmada ise sadece dürüstlük alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Sonuç olarak, yaş ilerledikçe sporcuların dürüstlük seviyelerinin arttığı şeklinde yorumlamışlardır. Siyahtaş, vd. (2018) farklı branş sporcularının spor karakter özelliklerini inceledikleri çalışmada sporcuların yaş gruplarına göre spor karakter özelliklerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Ancak, yaş değişkenine göre spor karakter özelliklerinin ortalama puanları incelendiğinde 15 yaş ve altı sporcuların yüksek puanlara sahip olduğu, anti-sosyal alt boyutta ise 24 yaş ve üzeri sporcuların yüksek puanlarda oldukları görülmektedir.

Mevcut çalışma bulguları, yaşları 18-23 yıl olan futbolcuların ustalık kaçınma hedef yönelimlerinin diğer yaş gruplarına göre daha baskın olduğunu göstermektedir. Spor yaşı değişkeni incelendiğinde ise; spor yaşları 9-14 yıl olan sporcuların ustalık kaçınma hedef yönelimi diğer yaş gruplarından daha yüksektir. Bu sonuç, sporcuların yaşları ve spor yaşları azaldıkça hata yaparak başarısızlığa uğramaktan kaçındıklarını göstermektedir. Bulgularda, performans yaklaşma hedef yönelimi yaşları 18-23 ve 24-29 yıl olan sporcuların yaşları 30 yıl ve üzeri olan sporculardan daha baskın olduğu görülmektedir. Spor yaşı değişkenine göre ise performans yaklaşma hedef yönelimi spor yaşları 9-14 ve 15-20 yıl olan sporcuların spor yaşı 21 yıl ve üzeri olan sporculardan daha baskın olduğu görülmektedir. Bu sonuç, sporcuların yaşları azaldıkça başkalarına dayalı hedeflere odaklandıklarını, yani onlardan daha iyi yapmaya çalışmayı hedeflediklerini göstermektedir.

Performans kaçınma hedef yönelimindeki farklılık ise yaşları 18-23 yıl ve 24-29 yıl olan futbolcular arasındadır. Spor yaşı değişkenine göre ise spor yaşları 9-14 olan sporcuların spor yaşları 15-20 yıl olan sporculardan daha fazla performans kaçınma hedef yönelimini hedeflediğini göstermektedir. Burada sporcuların yaşları ve spor yaşları azaldıkça diğer sporculardan daha kötü olmamayı hedeflediklerini söyleyebiliriz. Bilindiği gibi performans yaklaşımı hedefleri ve performanstan kaçınma hedefleri, başkalarına dayalı hedefler ”olarak biliniyor ve bu hedeflere odaklanan sporcular rakiplerini yendiklerinde kendilerini başarılı buluyorlar (Çepikkurt & Kale, 2019).

Literatür incelendiğinde sporcuların yaşlarının ve spor yaşlarının, başarı hedef yönelimleri ile ilişkilendirildiği çalışmalara rastlamak mümkündür. Kazak Çetinkalp (2009), çalışmasında Uсталık-kaçınma alt ölçeğinin yaş ve deneyim ile negatif ve anlamlı ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Çepikkurt & Kale (2019), basketbolcuların başarı hedefleri ve kazanma algısı arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, basketbolcuların spor yaşı ile ortalık kaçınma hedef yönelimi arasında negatif korelasyon bulmuştur. Randal Fezell Creighton üniversitesinde bir, karakterin önemini ele aldığı bir tartışmasında; “Her şeyden önce, karakteri bir insana ait bazı olumsuz olayların sorumluluğunu almaya zorlayan bir tür güçle ilişkilendiririm. Uygun olduğunda başarısızlık için sorumluluk almak, kişinin benliğine karşı dürüst olması cesarettir” demiştir (Madigan, 2016).

Tablo 8. de Spor Karakter Ölçeği ve Sporda 2x2 Başarı Hedefleri Envanteri arasındaki ilişki göstermektedir. Mevcut bulgu hem spor karakter hem de başarı hedefleri arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkinin olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, sporcuların yaşları ve spor yaşları arttıkça karakter özellikleri olumlu olarak artmaktadır. Yaşın ve spor yaşının büyük olması sporcuların başkalarına dayalı hedeflere odaklanmalarını azaltmaktadır. Küçük yaş ve az deneyime sahip olan sporcular için başarmak diğerlerinden daha iyi yapmaktır ve hata yaparak başarısızlığa uğramaktan kaçınmaktadırlar. Mevcut çalışmadaki bulguları değerlendirdiğimizde ve sporun karakter oluşturma yeteneğini düşündüğümüzde, sporcunun odaklandığı nokta diğer sporculardan daha iyi performans gösterme, onlardan daha kötü olmama ve başarısızlığa uğramaktan kaçınmak gibi hedef yönelimlerini benimsediği zaman karakter özellikleri azalabilir. Her sporcu kazanmak için çalışır ve buna uygun hedefler belirler. Bu hedeflere ulaşmada sporcunun karakteri, kazanma duygusunun kişide yarattığı etkiye göre şekillenebilir.

5. ETİK BEYANI

Bu çalışma, Yozgat Bozok Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı 2017-KAEK-189_2020.06.23_07 sayılı etik kurul raporu alınarak yapılmıştır.

6. KAYNAKLAR

- Conroy D.E., Elliot A.J., & Hofer S.M. (2003). A 2x2 achievement goals questionnaire for sport: evidence for factorial invariance, temporal stability, and external validity. *J Sport Exerc Psychol*, 25(4):456-76.
- Crossan M., Mazutis, D., Seijts G., & Gandz J. (2013). Developing leadership character in business programs. *Academy of Management Learning & Education*, 12(2), 285-305.
- Çepikkurt F., & Kale E. K. (2019). The Relationship Between Perceptions of Winning and Achievement Goals of Female Basketball Players. *Journal of Education and Training Studies*, 7(3S), 127-133.
- Çepikkurt, F., & Yazgan, İ. B. (2012). Mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin hentbolcuların müsabaka öncesi yaşadıkları durumluk kaygısı belirlemedeki rolü. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(2), 43-51.
- Doty J. (2006). Sports Build Character? *Journal of College and Character*, 7:3, DOI: 10.2202/1940-1639.1529
- Duda J.L. (1992). *Motivation in sport setting: a goal perspective approach*. In Roberts G.C. (Ed.). *Motivation in Sport and Exercise*. Champaign, Illinois: Human Kinetics, p. 78-93.
- Duda J.L., & Nicholls J.G. (1992). Dimensions of achievement motivation in schoolwork and sport. *Journal of Educational Psychology*, 84, 290-299. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.84.3.290>
- Elmas, A. G., & Aşçı, F. H. (2017). Sporcularda kendini sabotaj: Benlik saygısı, başarı hedefleri ve başarısızlık korkusunun rolü. *Türkiye Klinikleri Spor Bilimleri Dergisi*, 9(3), 108-117.
- Ersöz, G., Çetinkalp, Z., & Eklund, R. (2015). Kadın ve erkek sporcularda başarı hedeflerini öngörmede kendini fiziksel algılama ve yaşam doyumunun rolü. *Spor Bilimleri Dergisi*, 26(2), 65-76.
- Elliot A.J. (2006). The hierarchical model of approach- avoidance motivation. *Motivation and Emotion*, 30(2), 111-116.
- Görgüt İ., & Tuncel S. (2017). Spor karakter ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(3), 149-156.
- Harwood C., Spray C.M. & Keegan R. (2006). *Achievement goal theories in sport: Approaching changes and avoiding plateaus*. In Horn, T.S. (Ed.), *Advances in Sport and Exercise Psychology*. Champaign, IL: Human Kinetics. (2006) Chapter 8, 157-185.

- İmamalı H., & Ünver G. (2018). Spor karakterinin demografik nitelikler açısından incelenmesi, *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, (2018), 36-48.
- Jang CY. (2013). *Development and validation of the sport character scale*. Doctorate thesis, The University of Utah, USA.
- Kazak Çetinkalp Z. (2009). *Sporda hür irade kuramı ve başarı hedefi kuramının değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Madigan T. (2016). Ethics and character formation in sports: A philosophical perspective. *Ethics*, 2, 16-2016. 66-74.
- Nicholls JG. (1984). Achievement Motivation: Conceptions of Ability, subjective experience, task choice and performance. *Psychological Review*, (1984) 91, 328-346.
- Öztürk, S.E., & Türkmen, M. (2018). Dart sporcularının spor karakterlerinin incelenmesi. *6. Uluslararası Bilim, Kültür ve Spor Kongresi*, (25-27 Nisan 2018), Lviv Ukrayna, (2018) 848-861
- Power F.C., & Sheehan K. (2014). Moral and character education through sports, In Larry Nucci, Darcia Narvaez, (ED.), *Handbook of moral and character education*, 488-507.
- Siyataş A., Saraç, D., Tükenmez A., & Hocaoglu M. (2018). Farklı branşlardaki sporcuların spor karakter özelliklerinin karşılaştırılması. *International Social Sciences Studies Journal*, 4(28): 6252-6259
- TDK (2020). Karakter, Türk Dil Kurumu. *Güncel Türkçe Sözlük*. 08.01.2020 tarihinde şu kaynaktan <https://sozluk.gov.tr/?kelime=karakter> alınmıştır.
- Van Yperen, N. W., Blaga, M., & Postmes, T. (2014). A meta-analysis of self-reported achievement goals and nonself-report performance across three achievement domains (work, sports, and education). *PloS One*, 9(4), e93594.
- Vogt J., & Miller J. (2019). *Sports a mind game*. sccur.org